

ALDONA MRÓWCZYŃSKA-KAMIŃSKA

ZAOPATRZENIE MATERIAŁOWE ORAZ TWORZENIE I ROZDYSPONOWANIE PODAŻY PRODUKTÓW PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie: Celem opracowania było przedstawienie zaopatrzenia materiałowego oraz tworzenia i rozdysponowania podaży produktów przemysłu spożywczego w krajach Unii Europejskiej. Przeprowadzona analiza współzależności w unijnym przemyśle rolno-spożywczym wykazała, że przemiany przebiegają w pożądanym kierunku, zmienia się wewnętrzna struktura zaopatrzenia materiałowego i powiązanie przemysłu spożywczego z gospodarką narodową. Analiza porównawcza wykazała, że w zaopatrzeniu materiałowym trzeciej sfery musi wzrastać rola sfery pierwszej, w tym głównie sektora usługowego. Przemysł rolno-spożywczy powinien być przede wszystkim odbiorcą surowców rolnych z rolnictwa i głównym dostawcą gotowych produktów żywnościowych dla ludności (popyt końcowy). Wzrosnąć powinna rola eksportu i importu w tworzeniu i rozdysponowaniu podaży produktów przemysłu spożywczego, dzięki czemu procesy globalne będą miały większy wpływ na rozwój całego sektora rolno-żywnościowego w krajach Unii Europejskiej. Bezsporna jest równorzędność wszystkich członów w gospodarce żywnościowej, lecz wiodącą i integrującą rolę powinien odgrywać właśnie przemysł rolno-spożywczy

Słowa kluczowe: bilanse przepływów międzygałęziowych, przemysł spożywczy, zaopatrzenie materiałowe, tworzenie i rozdysponowanie podaży

1. WSTĘP

Spółeczny podział pracy, prowadząc do specjalizacji, tworzy sytuację, w której żadne ogniwo gospodarki narodowej nie może rozwijać się bez innych i konieczne stają się intensywne przepływy międzygałęziowe. Proces produkcji ma charakter coraz to bardziej społeczny w tym sensie, że w wytwarzaniu każdego produktu bierze udział (bezpośrednio i pośrednio), całe społeczeństwo. To co zostaje odzielone w sensie technicznym, integrowane jest kanałami międzygałęziowych przepływów dóbr materialnych i usług, substancji wartości i dochodów i siły roboczej. Im głębiej sięga społeczny podział pracy, tym bogatsze i coraz bardziej

skomplikowane stają się powiązania (przepływy) międzygałęziowe¹. Ważne jest przedstawienie sprzężeń gospodarczych, które określają relacje poszczególnych członów kompleksu żywnościowego względem siebie oraz w stosunku do otoczenia i służą rozpoznaniu tendencji zmian w makrostrukturze agrobiznesu. Powiązania pomiędzy poszczególnymi jego członami są podstawowym elementem konstytuującym sektor rolno-żywnościowy². Przemysł rolno-spożywczy, oprócz rolnictwa oraz gałęzi zaopatrujących rolnictwo i przemysł spożywczy w środki produkcji i usługi, jest jednym z komponentów tworzących agrobiznes³. Uznawany jest za jeden z głównych jego członów i element bliskiego otoczenia rolnictwa⁴. Przemysł rolno-spożywczy przesądza o efektywności funkcjonowania gospodarki żywnościowej jako całości, decyduje o sprawności powiązań między poszczególnymi jego sferami⁵ i uznawany jest za lokomotywę rozwoju procesów integracyjnych w sektorze rolno-żywnościowym⁶. W miarę rozwoju gospodarczego w wyniku zmian wewnętrznej struktury agrobiznesu najwyższy udział w wytwarzaniu żywności uzyskuje właśnie przetwórstwo rolno-spożywcze, kosztem zmniejszania znaczenia rolnictwa⁷. W nowoczesnej gospodarce żywnościowej znaczenie przemysłu spożywczego stale wzrasta, wyznaczając mu rolę organizatora i integratora tej gospodarki. Bezsprzeczna jest oczywiście równorzędność wszystkich członów w gospodarce żywnościowej, lecz wiodącą i integrującą rolę powinien odgrywać nowoczesnie rozwinięty przemysł rolno-spożywczy. Wysoko uprzemysłowione przetwórstwo rolno-spożywcze spełnia funkcję stymulacyjną wobec rolnictwa, przyspiesza jego modernizację, co oznacza, że rolnictwo coraz bardziej zależy od tego przemysłu, ale także przemysł rolno-spożywczy zależy od rolnictwa⁸.

¹ A. Woś, *Związki rolnictwa z gospodarką narodową*, PWRiL, Warszawa, 1979; J. S. Zegar, *Agregat żywnościowy jako transformator zasileń*, „Wieś i Rolnictwo”, 1973/1, s. 123.

² A. Czyżewski, *Współczesne problemy agrobiznesu w Polsce*, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2001.

³ J. H. Davis, R. A. Goldberg, *A Concept of agribusiness*, Boston 1957 – tłumaczenie polskie *Koncepcja agrobiznesu*, IER, Warszawa 1967; A. Czyżewski, K. Helak, *Przekształcenia w kompleksie gospodarki żywnościowej w Polsce*, „Wieś i Rolnictwo”, 1991/3; A. Czyżewski, *Rozwój rolnictwa i agrobiznesu w skali krajowej i lokalnej*, ODR, Poznań 1995; A. Czyżewski, *Współczesne problemy...*, dz. cyt.; A. Woś, *Związki rolnictwa...*, dz. cyt.; A. Woś, *Agrobiznes – Makroekonomika*, Tom I, Wyd. Key Text, Warszawa 1996; A. Woś, *Gospodarka żywnościowa. Kompleks gospodarki żywnościowej*, [w:] A. Woś (red.) *Encyklopedia agrobiznesu*, wyd. Fundacja Innowacja, Warszawa 1998; A. Woś, *Podstawy agrobiznesu*, Wyd. Prywatnej Wyższej Szkoły Businessu i Administracji, Warszawa 1996.

⁴ W. Poczta, A. Mrówczyńska, *Przemysł spożywczy jako główne ogniwo agrobiznesu (analiza regionalna)*, [w:] S., Urban (red.), *Agrobiznes 2002, Przemiany w agrobiznesie i obszarach wiejskich oraz ich następstwa*. T. II, Prace Naukowe, AE im Oskara Langego we Wrocławiu, Wydawnictwo AE, Wrocław 2002.

⁵ L. Nieżurawski, *Ekonomika i organizacja przemysłu spożywczego*, Wydawnictwo UMK, Toruń 1993.

⁶ S. Grabowski, *Ekonomika gospodarki żywnościowej*, Wyd. Prywatnej Wyższej Szkoły Businessu i Administracji, Warszawa 1995.

⁷ W. Poczta, A. Mrówczyńska-Kamińska, *Agrobiznes w Polsce jako subsystem gospodarki narodowej*, Wyd. AR, Poznań, 2004, s. 113.

⁸ J. S. Zegar, *Agregat...*, dz. cyt.

Pomiędzy przemysłem rolno-spożywczym a rolnictwem i pozostałymi gałęziami gospodarki narodowej występują różnego rodzaju zależności i powiązania, ważne jest zatem określenie udziału poszczególnych gałęzi w produkcji surowców rolnych i produktów żywnościowych⁹. Relacje te można określić na podstawie danych zawartych w tablicy przepływów międzygałęziowych¹⁰. Przepływy materialne między sferami kompleksu gospodarki żywnościowej pozwalają określić udział poszczególnych gałęzi w produkcji artykułów rolnych i żywnościowych¹¹. W produkcji żywności uczestniczą wszystkie działy i gałęzie gospodarki narodowej w odpowiedniej jednak proporcji. Proporcje te pozwalają określić wielkość napływu i wypływu środków pomiędzy sferami agrobiznesu. Na tej podstawie można także ocenić strukturę oraz zmiany tych wielkości w czasie. Ocena rozmiarów strumieni środków płynących do sektora rolno-żywnościowego z gałęzi pozarolniczych jest subiektywna. Można ją jednak próbować obiektywizować przez porównania międzynarodowe. Rozumiemy, że analogie międzynarodowe nie stanowią argumentu i zwykle wzbudzają wiele słusznych zastrzeżeń, ale mają bez wątpienia walor pewnych punktów odniesienia, pozwalających relatywizować procesy i zjawiska¹². Poprzez takie badania można określić wpływ otoczenia makroekonomicznego na sektor rolno-żywnościowy i jego oddziaływanie na całą gospodarkę¹³.

Celem artykułu jest porównanie wielkości i struktury przepływów materiałowych, tworzenia i rozdysponowania podaży produktów przemysłu spożywczego w krajach Unii Europejskiej¹⁴. Podstawą źródłową identyfikacji zaopatrzenia materiałowego w europejskim przemyśle spożywczym był „*Rachunek podaży i wykorzystania wyrobów i usług z 2004 roku*”¹⁵ Zakres czasowy badań doty-

⁹ Ze względu na to, że do analizy wykorzystane zostały dane z „Rachunku podaży i wykorzystania wyrobów i usług”, określony zostanie udział poszczególnych gałęzi w produkcji produktów przemysłu spożywczego i tytoniowego, jako działów gospodarki narodowej.

¹⁰ A. Woś, J. S. Zegar, *Gospodarka żywnościowa. Problemy ekonomiki i sterowania*, Warszawa 1983; A. Woś, *Związki rolnictwa z gospodarką narodową*, PWRiL, Warszawa 1979.

¹¹ A. Czyżewski, *Współczesne...*, dz. cyt.

¹² A. Woś, *Związki rolnictwa...*, dz. cyt.

¹³ M. Schiff, A. Valdes, *Agriculture and the macroeconomy*, the World Bank, DP Dev. Res. Group trade and rural Dev. Depart., Policy Res. Work paper 1967, Washington D. C., 1998

¹⁴ W analizie pominięto takie kraje jak: Cypr, Malte, Łotwę (ze względu na brak danych) i Luksemburg (ze względu na to, że wszystkie informacje dotyczące przepływów międzygałęziowych w agrobiznesie w tym kraju objęte są tajemnicą statystyczną).

¹⁵ System Rachunków Narodowych składa się ze zbioru wzajemnie spójnych, szczegółowych rachunków i tablic, opracowanych w celu dostarczenia systematycznego, porównywalnego i w miarę możliwości kompletnego obrazu działalności kraju. W praktyce działalność gospodarcza kraju składa się z olbrzymiej liczby różnego rodzaju wzajemnych przepływów pomiędzy jednostkami krajowymi lub pomiędzy nimi a zagranicą. System rachunków narodowych zawiera obok rachunków produktów i bilansów przepływów międzygałęziowych, rachunek podaży i wykorzystania wyrobów i usług. Wdrażanie systemów rachunków narodowych w krajach Unii Europejskiej ma na celu stworzenie układu informacji w skali międzynarodowej i wymianę informacji we współpracy z międzynarodowymi organizacjami statystycznymi. „*Rachunki podaży i wykorzystania wyrobów i usług*” z poszczególnych krajów wykorzystane do przeprowadzenia analizy sektora rolno-spo-

czył zatem 2004 roku¹⁶. Analiza obejmowała trzy sfery agrobiznesu: przemysł wytwarzający środki produkcji i usługi dla rolnictwa i przemysłu spożywczego (sfera I), rolnictwo (sfera II) i przemysł spożywczy (sfera III)¹⁷.

W artykule wykorzystano metodę analogii (podobieństw) i porównań, która pozwala na uzyskanie informacji prognostycznych poprzez przeniesienie prawidłowości z jednego zjawiska na drugie. Porównanie wielkości i struktury przepływów międzygałęziowych oraz tworzenia i rozdysponowania podaży produktów przemysłu spożywczego w sektorze rolno-żywnościowym w krajach Unii Europejskiej ma charakter analogii przestrzenno-czasowej, na podstawie której można wnioskować o kierunkach i głębokości przemian przed którymi stoi sektor rolno-żywnościowy w poszczególnych krajach. Ze względu na dużo wyższy poziom rozwoju gospodarczego w niektórych krajach UE, porównanie wielkości i struktury przepływów materiałowych, może stanowić przesłankę pozwalającą formułować wnioski odnośnie kierunku rozwoju tego sektora w Europie. Analiza struktury zaopatrzenia materiałowego produkcji przemysłu spożywczego oraz popytu na gotowe produkty żywnościowe została przeprowadzona z wykorzystaniem statystyki przepływów międzygałęziowych oraz związanej z nią analizy nakładów i wyników (input-output analysis).

2. WSPÓŁZALEŻNOŚCI MIĘDZYGAŁĘZIOWE W PRZEMYŚLE SPOŻYWCZYM

WPLYWY ZE SFERY PIERWSZEJ (PRZEMYSŁY PRODUKUJĄCE ŚRODKI PRODUKCJI I USŁUGI DLA PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO)

Siły dynamizujące produkcję agrobiznesu pochodzą przede wszystkim z zewnątrz, są wytworem przemysłu, a środki produkcji rolnej stanowią jeden z podstawowych czynników rozruchu gospodarki żywnościowej. Decydującym

---

żywego, zostały sporządzone według ujednoliconej metody zgodnej z systemem rachunków narodowych zgodnych z SNA'93 (System National Accounts) oraz ESA'95 (European system of Accounts). Rachunek składa się z dwóch tablic: tablicy podaży wyrobów i usług oraz tablic wykorzystania wyrobów i usług. Tablica podaży zawiera poszczególne składniki podaży: produkcję globalną, import Cif, marże handlowe i transportowe oraz podatki od produktów pomniejszone o dotacje od produktów. Tablica wykorzystania natomiast zawiera wykorzystanie wyrobów i usług w podziale na zużycie pośrednie, popyt końcowy oraz wartość dodaną brutto (Manual of Supply, Use and Input-Output Tables; Methodologies and Working papers, Eurostat, 2008).

¹⁶ Dane za 2004 rok są to ostatnie możliwe do uzyskania informacje o przepływach międzygałęziowych, w chwili redagowania artykułu.

¹⁷ Podstawowa praca z zakresu teorii agrobiznesu, struktury wewnętrznej i powiązań z gospodarką narodową to dzieło Davisa J. H i Goldberga R. A, *A Concept of agribusiness*, Boston 1957, tłumaczenie polskie: *Koncepcja agrobiznesu*, IER, Warszawa 1967. Według autorów książki, agrobiznes jako dział gospodarki narodowej składa się z trzech głównych agregatów (zespołów) ekonomicznych, zaprezentowanych w niniejszej analizie.

czynnikiem wzrostu wytwórczości w gospodarce żywnościowej jest stopień rozwoju przemysłów produkujących środki produkcji i usługi dla rolnictwa oraz przemysłu spożywczego. Warunkiem dokonania przełomu technicznego w gospodarce żywnościowej jest dobrze rozwinięty przemysł środków produkcji, który pozwala na wykorzystanie światowych nowości technicznych we wszystkich fazach produkcji żywności¹⁸.

Rozwinięty przemysł w istotny sposób wspiera i modernizuje rolnictwo, przekształcając je w swoistą gałąź przemysłu, aktywizuje on jego rozwój, a także rozwój całej gospodarki żywnościowej. Według Wosia i Zegara¹⁹ w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego, należy komplementarnie kojarzyć rozwój przemysłu i rolnictwa. Z tego względu istotne znaczenie w rozwoju sektora rolno-żywnościowego posiada wielkość wpływów z pierwszej sfery agrobiznesu²⁰. Pomiędzy sektorem rolno-żywnościowym w poszczególnych krajach Unii Europejskiej można zauważyć duże różnice w tym zakresie. Najwyższe wpływy z pierwszej sfery agrobiznesu przemysłu spożywczego w 2004 roku były we Niemczech i Francji, odpowiednio około 43 i 34 mld euro (tabela 1). Kolejne trzy miejsca zajmują takie państwa jak: Włochy, Hiszpania i Wielka Brytania, gdzie wpływy z pierwszej sfery przemysłu spożywczego ukształtowały się na poziomie około 26–27 mld euro. Polska, obok Belgii i Irlandii zajęła kolejne miejsca w tym zakresie. W 2004 roku wpływy z pierwszej sfery wyniosły w tych krajach około 9–10,0 mld euro²¹. W Polsce 40% tych wpływów trafiło do rolnictwa, natomiast w Belgii i Irlandii 80% stanowiły wpływy na rzecz przemysłu spożywczego (tabela 2, rys. 1). Związane jest to przede wszystkim z tym, że znaczenie rolnictwa w Polsce jest znacznie większe²² niż w dwóch pozostałych krajach, rolnictwo polskie na tym etapie rozwoju potrzebuje znacznie większego wsparcia w postaci nowoczesnych maszyn i urządzeń w celu unowocześnienia i zmodernizowania produkcji surowców rolnych. Istotniejsza z punktu analiz międzynarodowych rozwoju sektora rolno-żywnościowego jest struktura wpływów środków produkcji i usług z pierwszej sfery do dwóch pozostałych, bezpośrednio uczestniczących w produkcji żywności. Wskazuje to na jakim etapie rozwoju znajduje się sektor rolno-żywnościowy w danym kraju.

¹⁸ A. Woś, J. S. Zegar, *Problemy gospodarki...*dz. cyt.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Poszczególne gałęzie tworzące I sferę agrobiznesu sklasyfikowano według PKWiU.

²¹ Rachunek podaży i wykorzystania wyrobów i usług z 2004 roku dla odpowiednich krajów, dane niepublikowane.

²² Wprawdzie w Polsce, podobnie jak w Belgii i Irlandii użytki rolne stanowią około 50,0% ogólnej powierzchni, jednak ujęciu bezwzględny w Polsce są to znacznie wyższe wielkości (np. wielkość użytków rolnych jest prawie 3 razy wyższa niż w Irlandii i 9 razy wyższa niż w Belgii), z kolei pracujący w polskim rolnictwie stanowią około 16,0% ogólnej liczby zatrudnionych, natomiast w belgijskim tylko 2,0%, a w Irlandii około 6,0%). Jednak wydajność pracy w polskim rolnictwie jest niższa niż w dwóch pozostałych krajach, co wskazuje, że polskie rolnictwo czekają jeszcze duże zmiany w tym zakresie (www.epp.eurostat.ec.europa.eu).

Analizując strukturę wpływów z przemysłów pośrednio uczestniczących w produkcji żywności w krajach UE można zauważyć, że dominują tutaj wpływy na rzecz przemysłu spożywczego. W większości krajów udział ten kształtuje się na poziomie 60–70%. Zależy to przede wszystkim od poziomu rozwoju rolnictwa i przemysłu spożywczego w danym kraju, a także od poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Największy, około 80%-owy udział wpływów z pierwszej sfery na rzecz przemysłu spożywczego wystąpił w Irlandii, Belgii i Włoszech²³. Natomiast im bardziej nierozwinięte rolnictwo, tym przepływy z pierwszej sfery będą wyższe do rolnictwa, ponieważ w pierwszym etapie rozwoju sektora rolno-żywnościowego musi nastąpić modernizacja i restrukturyzacja sektora rolnego, który powinien sprostać wymaganiom przemysłu spożywczego. Sytuacja taka występuje w Rumunii i Bułgarii, gdzie udział wpływów z pierwszej sfery do rolnictwa ukształtował się na poziomie ponad 50,0%, przy czym w Rumunii wielkość wpływów była prawie 2,5 mld euro wyższa niż w Bułgarii.

We wszystkich krajach Unii Europejskiej w zakresie wpływów z pierwszej sfery na rzecz przemysłu spożywczego najważniejszą rolę odgrywają usługi. Jednak udział tego sektora jest bardzo różny w poszczególnych krajach. Największe znaczenie sektora usług w zaopatrzeniu materiałowym przemysłu spożywczego występuje w Irlandii (37% napływów do trzeciej sfery). Sfera usług w Irlandii zajmuje dominujące znaczenie w zaopatrzeniu materiałowym przemysłu spożywczego, przewyższa nawet obrót wewnętrzny i napływy z rolnictwa. W Irlandii sektor usług posiada także wysoki udział w tworzeniu PKB (w 2004 roku około 60,0%), potwierdza duże znaczenie tego sektora w przepływach między sferami gospodarki narodowej w ogóle. Duże, około 20%-owe znaczenie sfery usług w zaopatrzeniu III sfery występuje także w Niemczech²⁴, Francji i Grecji. Najmniejsze, około 5%-owe znaczenie usług w zaopatrzeniu przemysłu spożywczego występuje w Rumunii, Bułgarii i na Litwie, co związane jest ze znacznie niższym poziomem rozwoju gospodarczego²⁵. W pozostałych krajach udział tej sfery kształtuje się na poziomie ponad 10,0%-owym. Kolejne ważne miejsce w zakresie wpływów z pierwszej sfery na rzecz przemysłu spożywczego zajmują przemysły produkujące wyroby z gumy, tworzyw sztucznych, papier, wyroby z papieru, druki i nośniki informacji, a także przemysł paliwowo-energetyczny. Największe znaczenie w tym zakresie wystąpiło na Litwie, w Estonii i Wielkiej Brytanii (około 11% całości wpływów z pierwszej sfery do trzeciej). W Polsce w ramach wpływów ze sfery pierwszej do trzeciej dominuje sektor

²³ W krajach tych produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca kształtują się na poziomie powyżej średniej unijnej. W 2004 roku PKB per capita w Irlandii przewyższał ponad 40,0% średnią unijną, w Belgii – 21,0%, natomiast we Włoszech – około 7,0% (www.epp.eurostat.ec.europa.eu)

²⁴ Przede wszystkim ze względu na dobrze rozwinięty przemysł spożywczy w ogóle.

²⁵ W 2004 roku PKB per capita stanowił w Bułgarii i Rumunii około 34,0%, natomiast na Litwie 45,0% średniej unijnej.

usług (w 2004 roku – 7,6%), jednak jest to jeden z najmniejszych udziałów wśród analizowanych krajów²⁶ (tabela 1,2)

3. STRUMIENIE MATERIALNE W SFERZE PRZETWÓRSTWA ŻYWNOŚCI

3.1. NAPŁYWY DO SFERY TRZECIEJ (PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO)

W 2004 roku największa wartość napływów do trzeciej sfery sektora rolno-żywnościowego wystąpiła w Niemczech – ponad 101 mld zł. Przemysł spożywczy w Niemczech zaliczany jest do jednego z największych działów przetwórstwa przemysłowego²⁷ jest jednym z najlepiej rozwiniętych działów gospodarki narodowej. Kolejne miejsca w tym zakresie zajmują takie kraje jak: Francja i Włochy (80–90,0 mld euro), Hiszpania, Wielka Brytania (około 65 mld euro), Holandia (36,0 mld euro) oraz Polska i Belgia (około 21 mld euro)²⁸. W pozostałych krajach wartość zaopatrzenia materiałowego przemysłu spożywczego mieściła się w przedziale 13,0 mld euro w Irlandii i Danii, do bardzo niskiej wartości 0,8 mld euro w Estonii, co spowodowane jest przede wszystkim niskim znaczeniem przemysłu spożywczego w gospodarce (tabela 1).

Analizując z kolei strukturę napływów do przemysłu spożywczego, bardzo trudno jednoznacznie określić tendencje w jej kształtowaniu, ponieważ zależy ona głównie od roli i znaczenia przemysłu spożywczego w gospodarce danego kraju. Największe znaczenie sfery pierwszej w zaopatrzeniu materiałowym przemysłu spożywczego występuje w Irlandii (w 2004 roku ponad 55,0% wszystkich napływów ze sfery pierwszej do trzeciej). Wysokie, ponad 40,0%-owe znaczenie napływów ze sfery pierwszej do trzeciej występuje na Litwie, w Wielkiej Brytanii, Austrii, Szwecji i Niemczech. Na Litwie duży udział sfery pierwszej w zaopatrzeniu materiałowym przemysłu spożywczego spowodowany jest przede wszystkim wysoką wartością przepływów z przemysłów produkujących masę celulozową, papier i wyroby z papieru (1/5 wszystkich wpływów ze sfery pierwszej do litewskiego przemysłu spożywczego), natomiast w pozostałych krajach największe znaczenie w zaopatrzeniu materiałowym przemysłu spożywczego posiadają wszelkiego rodzaju usługi. Największe znaczenie usług występuje we wspomianej już Irlandii, gdzie w przepływach do przemysłu spożywczego usługi stanowią ponad 1/3 całego zużycia w tym sektorze (37,0% w 2004 roku). Wysoki, około 20,0%-owy udział usług w

²⁶ W Polsce w latach 1995–2004 udział usług w zaopatrzeniu przemysłu spożywczego wzrósł z 4,5% do 7,6%, jednak w dalszym ciągu wartość tych przepływów jest niska – 1,6 mld euro w 2004 roku.

²⁷ W Niemczech w 2004 roku wytworzona produkcja w przemyśle spożywczym i tytoniowym stanowiła około 12% całej produkcji przetwórstwa przemysłowego i angażowała 12% wszystkich zatrudnionych.

²⁸ Produkcja przemysłu spożywczego w tych krajach stanowiła w 2004 roku ponad 83,0% całej produkcji w unijnym przetwórstwie rolno-spożywczym.

zaopatrzeniu przemysłu spożywczego występuje w Niemczech, Francji i Grecji. W Niemczech występuje też najwyższa wartość usług w wartościach bezwzględnych, które napływają do trzeciej sfery agrobiznesu, ponad 20,0 mld euro w 2004 roku (1/5 wszystkich napływów do przemysłu spożywczego). W Polsce znaczenie sfery usług w przepływach do przemysłu spożywczego jest niskie (7,6% – 1,6 mld euro)) i jest jedne z najniższych po Bułgarii, Rumunii i Litwie. W Polsce w ramach pierwszej sfery występuje relatywnie duży udział produktów przemysłu metalurgicznego w zaopatrzeniu materiałowym przemysłu spożywczego. Spowodowane to było rozbudowywaniem i modernizacją zakładów przemysłu spożywczego w celu dostosowywania się do standardów UE.

Wysoki udział sfery pierwszej w zaopatrzeniu materiałowym przemysłu spożywczego występujący na Litwie i w Wielkiej Brytanii wpłynął na najmniejsze spośród wszystkich krajów UE znaczenie sfery drugiej w zaopatrzeniu materiałowym przemysłu spożywczego (około 20,0%). Jednak w większości krajów udział ten oscyluje wokół 30–40,0% wszystkich napływów do przemysłu spożywczego, co wskazuje, że przemysł spożywczy jest głównym odbiorcą surowców rolnych. Z kolei najmniejsze znaczenie obrotów wewnętrznych w przemyśle spożywczym występuje w Irlandii i na Węgrzech (około 18,0%). Z kolei największy udział samozaopatrzenia przemysłu spożywczego wystąpił w Rumunii (około 40,0% wszystkich napływów do sfery trzeciej). W pozostałych krajach udział ten kształtował się na poziomie 25–35,0% (tabela 2).

3.2. WYPŁYWY ZE SFERY TRZECIEJ (PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO)

Kolejnym aspektem w badaniu struktury agrobiznesu są wpływy są sfery trzeciej, które przejawiają się głównie w napływie pasz przemysłowych z przemysłu paszowo-utylizacyjnego do rolnictwa, odpadów poprodukcyjnych z przemysłu spożywczego do gospodarstw rolnych z przeznaczeniem na pasze, a także produktów z przemysłu mleczarskiego czy piekarskiego²⁹ oraz obrotów wewnętrznych w ramach trzeciej sfery. W 2004 roku w krajach Unii Europejskiej udział wpływów z trzeciej sfery agrobiznesu do rolnictwa i przemysłu spożywczego kształtował się na bardzo podobnym poziomie, w relacji 20,0–30,0% do rolnictwa i 80,0–70,0% do przemysłu (obrót wewnętrzny w trzeciej sferze agrobiznesu)³⁰. Wyjątek stanowił sektor rolno-żywnościowym na Węgrzech, gdzie relacja wpływów z przemysłu spożywczego do rolnictwa i do przemysłu spożywczego (w ramach obrotów wewnętrznych) ukształtowała się na poziomie 50–50%. Oczywiście różne były wielkości bezwzględne tych wpływów, wynikające przede wszystkim z roli i znaczenia przemysłu spożywczego w gospodarce narodowej.

²⁹ W. Poczta, A. Mrówczyńska-Kamińska, *Tworzenie i rozdysponowanie produkcji przemysłu spożywczego na tle związków z gospodarką*, [w:] Agrobiznes 2004, Sytuacja agrobiznesu w Polsce po przystąpieniu do Unii Europejskiej, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, 2004, s. 177–184.

³⁰ Obliczenia własne na podstawie „Rachunku podaży i wykorzystania wyrobów i usług z 2004 roku” dla poszczególnych krajów.

4. PRODUKCJA GLOBALNA, WARTOŚĆ DODANA BRUTTO I ZUŻYCIE POŚREDNIE W PRZEMYSŁE SPOŻYWCZYM W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Napływy materiałowe z pierwszej, drugiej i trzeciej sfery agrobiznesu do przemysłu spożywczego stanowiły łączne zużycie pośrednie³¹ w tym sektorze, wynoszące w 2004 roku w Unii Europejskiej ponad 580 mld zł (tabela 3). Najwyższe zużycie w trzeciej sferze agrobiznesu odnotowano w Niemczech (ponad 100 mld zł), Francji, Włoszech, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii (90–60 mld euro). Łącznie w tych krajach zużycie pośrednie stanowiło prawie 70,0% całego zużycia pośredniego w przemyśle spożywczym. Pozwoliło ono na wytworzenie produkcji globalnej przemysłu spożywczego w wysokości ponad 785 mld euro w 2004 roku. W związku z tym wartość dodana brutto w 2004 roku ukształtowała się na poziomie ponad 204 mld euro. Podobnie jak w przypadku zużycia pośredniego, największy udział w wynikach produkcyjnych i dochodowych przetwórstwa rolno-spożywczego krajów UE, miał przemysł spożywczy zlokalizowany w Niemczech, Francji, Włoszech, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii (odpowiednio około 540 i 140 mld euro – 70,0% całej produkcji globalnej i wartości dodanej brutto przemysłu spożywczego). Najmniejsze znaczenie w wartości dodanej brutto i produkcji globalnej przemysłu spożywczego w UE miała sfera trzecia w Słowacji, Bułgarii, na Litwie, Słowenii i Estonii (około 1,2% całej WDB i PG w UE). W Polsce zużycie pośrednie oraz wyniki produkcyjne i dochodowe trzeciej sfery agrobiznesu stanowiło 3–4,0% ogólnych wartości wytworzonych w unijnym sektorze rolno-żywnościowym. Świadczy to o może nie najwyższym, ale znaczącym znaczeniu polskiego przemysłu spożywczego w przetwórstwie rolno-spożywczym Unii Europejskiej³².

5. TWORZENIE I ROZDYSPONOWANIE PODAŻY PRODUKTÓW PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO

Rolnictwo i przemysł spożywczy oprócz zaopatrzenia surowcowego (zużycia pośredniego), zaspokajają także popyt końcowy. Popyt konsumentów i eksporterów, czyli popyt końcowy jest najważniejszą zmienną, która określa rozwój agrobiznesu, a także warunki skutecznego (efektywnego) działania poszczególnych podmiotów na rynku. Żaden dział gospodarki nie może rozwijać się, jeżeli nie ma popytu na dobra i usługi, jakie on wytwarza. Również agrobiznes, jeżeli napotyka barierę popytu, traci swój dynamizm. Z kolei popyt na żywność zależy od koniunktury gospodarczej. Tak więc, związek pomiędzy popytem na żywność

³¹ Wartości wyrobów i usług zużytych jako nakłady w procesie produkcji, czyli materiałów, surowców, paliw i energii, usług obcych, kosztów podróży służbowych i innych kosztów.

³² Obliczenia własne na podstawie danych z tabeli 3.

a rozwojem agrobiznesu jest bardzo silny i bezpośredni³³. Istotna z punktu widzenia zrozumienia powiązań międzygałęziowych i określenia stopnia sprzężenia sektora rolno-żywnościowego z całą gospodarką narodową jest analiza strumieni produktów płynących z rolnictwa i przemysłu spożywczego do innych gałęzi gospodarki narodowej i odwrotnie.

W roku 2004 najwyższa całkowita podaż produktów przemysłu spożywczego wystąpiła w Niemczech (ponad 265 mld euro), Francji (240 mld euro) oraz w Wielkiej Brytanii i we Włoszech (około 200 mld euro). Z kolei najniższa w Estonii, na Litwie, Słowenii, Bułgarii i Słowacji (2 do 5 mld euro) (tabela 4). Najważniejsze znaczenie w podaży zajmuje produkcja przemysłu spożywczego oraz marże handlowe i transportowe. Największe znaczenie w podaży zajmuje produkcja w Hiszpanii i Rumunii (około 65%), najmniejsze natomiast w Finlandii i Wielkiej Brytanii (niewiele ponad 40%)³⁴. Wynika to przede wszystkim z wysokiego na tle pozostałych krajów udziału marż handlowych i transportowych, a także podatków w podaży (45–50,0%). Praktycznie w większości krajów marże i podatki zajmują istotne znaczenie w rozdysponowaniu podaży przemysłu spożywczego. Ważną kwestią w tworzeniu podaży jest import gotowych produktów żywnościowych. W wartościach bezwzględnych najwięcej produktów importowano do Niemiec (34 mld euro) oraz Wielkiej Brytanii, Francji i Włoszech (20–27,0 mld euro). Najmniej w Estonii, Bułgarii, na Litwie i Słowenii (0,5–0,6 mld euro). Odmienne niż w przypadku rolnictwa, w podaży produktów spożywczych dominuje przeznaczenie ich na zaspokojenie popytu końcowego. Proporcje rozdysponowania produktów przemysłu spożywczego między zużycie pośrednie a zaspokajanie popytu końcowego dowodzą dużej roli przemysłu spożywczego w zaspakajaniu popytu końcowego w krajach Unii Europejskiej. W 2004 roku udział popytu końcowego w większości krajów UE kształtował się na wysokim 60–80%-owym poziomie. W ramach popytu końcowego rozdysponowanie podaży produktów przemysłu spożywczego nastąpiło głównie w ramach spożycia wewnętrznego i przekazania produktów na eksport. Akumulacja w tej sferze sektora rolno-żywnościowego miała niewielkie znaczenie. Najwyższy udział eksportu w ogólnej podaży odnotowano w Irlandii (aż 44%) oraz w Danii i Belgii (ponad 30%). W pozostałych krajach udział eksportu kształtował się na zróżnicowanym poziomie, przy czym najmniejszy był w Rumunii (1%). Na cele zużycia pośredniego w poszczególnych krajach Unii Europejskiej trafiło średnio 30% ogólnej podaży, przy czym najmniejszy udział odnotowano w Bułgarii, Estonii i na Litwie 18–19%, natomiast największy w Rumunii (40%). Głównymi odbiorcami surowców od przemysłu spożywczego jest sam przemysł spożywczy i inne działy gospodarki narodowej, przy czym w poszczególnych krajach proporcje te są różne. W Rumunii zarówno do przemysłu spożywczego, jak i do innych działów gospodarki narodowej trafiło około 20% całej podaży. Podobnie było we Włoszech, Finlandii i Hiszpanii. Trudno jednoznacznie określić tendencję

³³ A. Woś, *Gospodarka...* dz. cyt.

³⁴ Obliczenia własne na podstawie danych zawartych w tabeli 4.

w tym zakresie, struktura rozdysponowania podaży na cele zużycia pośredniego zależy w dużej mierze od poziomu rozwoju samego przemysłu spożywczego w danym kraju, ale także o poziomie dochodów społeczeństwa. I tak w krajach gdzie poziom dochodów, w ogóle poziom rozwoju gospodarczego jest wysoki, istotne znaczenie w rozdysponowaniu podaży produktów przemysłu spożywczego zajmują inne gałęzie, przede wszystkim pod względem wielkości tych przepływów. We Włoszech, Francji, Niemczech, Wielkiej Brytanii i Hiszpanii w 2004 roku do innych działów gospodarki narodowej trafiło produktów w wysokości od ponad 30,0 mld euro do 22,0 mld euro (więcej niż obroty wewnętrzne w przemyśle spożywczym). Wynika to przede wszystkim z wysokiej wartości produktów przemysłu spożywczego, które trafiły do działu hotele i restauracje. Wskazuje to na znaczne korzystanie z usług gastronomicznych poza domem przez społeczeństwo w tych krajach.

6. PODSUMOWANIE

Tabele przepływów międzygałęziowych pozwalają nie tylko ująć powiązania między poszczególnymi gałęziami (sektorami) gospodarki narodowej, ale umożliwiają ukazanie wzajemnych zależności w gospodarce, które decydują o jej rozwoju jako całości, jak i jej części. Zależności pomiędzy poszczególnymi sferami sektora rolno-żywnościowego pozwalają określić udział poszczególnych działów gospodarki narodowej w produkcji żywności. Analiza współzależności między poszczególnymi agregatami agrobiznesu wskazuje, że w krajach o znacznie niższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego w dalszym ciągu przemyśle spożywczym dominujące znaczenie odgrywa produkcja surowców wewnątrz tych sektorów, czyli obrót wewnętrzny (Bułgaria, Rumunia, Polska, Litwa). Natomiast w krajach o znacznie wyższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego to sfera I (przemysły zaopatrujące rolnictwo i przemysł spożywczy) pełni istotną rosnącą rolę surowcową dla III sfery agrobiznesu (przemysłu spożywczego). Bardzo istotne z punktu widzenia rozwoju sektora rolno-żywnościowego w krajach Unii Europejskiej jest to, aby w przepływach między sferami agrobiznesu rosło znaczenie sfery pierwszej, co powinno przyczyniać się do wzrostu wydajności pracy w sektorze. W przemyśle spożywczym w większości krajów głównym dostawcą środków była sfera pierwsza i rolnictwo, które spełniają przede wszystkim rolę głównego dostawcy surowców do przemysłu spożywczego, a przemysł spożywczy jest podstawowym odbiorcą produktów rolnictwa. Istotnym czynnikiem decydującym o strukturze przepływów międzygałęziowych w unijnym sektorze rolno-żywnościowym jest także Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej. W krajach byłej piętnastki struktura przepływów jest nowocześniejsza niż w krajach, które wstąpiły do UE w 2004 roku i później.

Porównanie między krajami Unii Europejskiej uwidacznia pożądany kierunek przemian sektora rolno-żywnościowego w krajach o znacznie niższym poziomie rozwoju sektora rolno-żywnościowego. W krajach tych musi wzrosnąć

rola sfery pierwszej, w tym głównie sektora usługowego. Rolnictwo natomiast będzie spełniało typowo surowcowy charakter, czyli będzie dostarczało przede wszystkim surowców do przemysłu spożywczego, z czego wynika, że przemysł spożywczy będzie przede wszystkim odbiorcą produktów z drugiej sfery agrobiznesu. Głównym warunkiem przeprowadzenia zmian w tym zakresie, jest przede wszystkim wzrost gospodarczy³⁵ i wykorzystanie wszelkich możliwości wzrostu gospodarczego, zwiększenie wydajności pracy zarówno w całej gospodarce, jak i wszystkich formach aktywności gospodarczej (w tym głównie w agrobiznesie). Drugim bardzo ważnym czynnikiem jest integracja europejska i skuteczność wykorzystania mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej. Poprzez integrację i objęcie całego europejskiego sektora rolno-żywnościowego instrumentami WPR UE pojawiają się szanse na przyspieszenie przemian w agrobiznesie w poszczególnych krajach.

BIBLIOGRAFIA

- Czyżewski A., Helak K., *Przekształcenia w kompleksie gospodarki żywnościowej w Polsce*, „Wieś i Rolnictwo”, 1991/3.
- Czyżewski A., *Rozwój rolnictwa i agrobiznesu w skali krajowej i lokalnej*, ODR, Poznań 1995.
- Czyżewski A., *Współczesne problemy agrobiznesu w Polsce*. Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2001.
- Davis J. H., Goldberg R. A., *A Concept of Agribusiness*, Boston 1957, tłumaczenie polskie: *Koncepcja agrobiznesu*, IER, Warszawa 1967.
- Grabowski S., *Ekonomika gospodarki żywnościowej*, Wyd. Prywatnej Wyższej Szkoły Businessu i Administracji, Warszawa 1995.
- *Manual of Supply, Use and Input-Output Tables; Methodologies and Working papers*, Eurostat, 2008.
- Nieżurawski L., *Ekonomika i organizacja przemysłu spożywczego*. Wydawnictwo UMK, Toruń 1993.
- PKWiU 2004, GUS, Warszawa.
- Poczta W., Mrówczyńska A., *Przemysł spożywczy jako główne ogniwo agrobiznesu (analiza regionalna)* [w:] Urban S., *Agrobiznes 2002, Przemiany w agrobiznesie i obszarach wiejskich oraz ich następstwa. T II*, Prace Naukowe, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, 2002.
- Poczta W., Mrówczyńska-Kamińska A., *Agrobiznes w Polsce jako subsystem gospodarki narodowej*, Wyd. Akademii Rolniczej, Poznań 2004.
- Poczta W., Mrówczyńska-Kamińska A., *Tworzenie i rozdysponowanie produkcji przemysłu spożywczego na tle związków z gospodarką*, [w:] S. Urban (red.), *Agro-*

---

³⁵ Kwestii rozmiarów i dynamiki przepływów środków produkcji z gałęzi pozarolniczych do sektora rolno-żywnościowego nie można rozpatrywać wyłącznie z punktu widzenia interesów samego sektora. Uzasadniony jest makroekonomiczny punkt widzenia, uwzględniający interes całej gospodarki narodowej. Jeżeli strumień środków płynących z zewnątrz byłby zbyt mały, mogłoby to hamować nie tylko rozwój agrobiznesu, ale także i całej gospodarki. A. Woś 1979.....dz. cyt.

- biznes 2004, Sytuacja agrobiznesu w Polsce po przystąpieniu do Unii Europejskiej, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, 2004.
- Rachunek podaży i wykorzystania wyrobów i usług z 2004 roku dla odpowiednich krajów, dane niepublikowane
  - Schiff M., Valdes A., *Agriculture and the macroeconomy*, the World Bank, DP Dev. Res. Group trade and rural Dev. Depart., Policy Res. Work paper 1967, Washington D.C., 1998.
  - Woś A., Zegar J. S., *Gospodarka żywnościowa. Problemy ekonomiki i sterowania*, Warszawa 1983.
  - Woś A., *Związki rolnictwa z gospodarką narodową*, PWRiL, Warszawa 1979.
  - Woś A., *Agrobiznes – Makroekonomika*, Tom I. Wyd. Key Text, Warszawa 1996.
  - Woś A., *Gospodarka żywnościowa. Kompleks gospodarki żywnościowej*, [w:] A. Woś (red.), Encyklopedia agrobiznesu, Wyd. Fundacja Innowacja, Warszawa 1998.
  - Woś A., *Podstawy agrobiznesu*, Wyd. Prywatnej Wyższej Szkoły Businessu i Administracji, Warszawa 1996.
  - www.epp.eurostat.ec.europa.eu [05.05.2010].
  - Zalewski A., *Problemy gospodarki żywnościowej w Polsce*. PWN, Warszawa, 1989.
  - Zegar J. S., *Agregat żywnościowy jako transformator zasileń*, „Wies i Rolnictwo”, 1973/1, s. 123.

THE MATERIAL PROCUREMENT AND CREATING AND DISTRIBUTION OF THE FOOD INDUSTRY SUPPLY IN THE EU COUNTRIES

Summary: The aim of the paper was to present the material procurement of the food industry as well as the processes of creating and distributing of food industry products' supply in the EU countries. The results prove that in EU' food industry the internal structure of material procurement and its links with national economies change. Comparative analysis showed that the importance of the first sphere (mainly services) in material procurement of the third sphere needs to increase. The food industry ought to be mostly receiver of agricultural products and the main supplier of food (final demand). The importance of export and import in processes of creating and distributing of food industry products' supply should be increased. Thus the global changes would have bigger influence on the development of agri-food sector in EU countries. All spheres in agri-business should play an important role, however the food industry should lead and integrate all the other spheres.

Key words: the input-output analysis, food industry, material supply, creating and distribution supply

*dr Aldona Mrówczyńska-Kamińska
Katedra Ekonomii i Polityki
Gospodarczej w Agrobiznesie
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Ul. Wojska Polskiego 28
60-637 Poznań
aldonam@up.poznan.pl*

Tabela 1. Przepływy materiałowe do przemysłu spożywczego z pozostałych sfer sektora rolno-żywnościowego w krajach UE w 2004 roku (ceny bieżące, mln euro)

Wyszczególnienie	Niemcy	Francja	Włochy	Hiszpania	Wielka Brytania ¹	Holandia	Polska	Belgia	Irlandia	Dania
Z I sfery	42 920	33756	27645	25595	27445	11350	5 934	7 856	7 418	4 406
Przemysł paliwowo-energetyczny	4 436	2 694	3 000	1 192	1 836	871	987	617	358	357
Przemysł metalurgiczny	1 465	1 502	906	1 707	1 708	706	423	365	129	292
Przemysł elektromaszynowy	105	136	83	44	4	89	38	11	-	50
Przemysł środków transportu	1 000	875	857	611	1 188	224	241	60	46	133
Przemysł chemiczny	1 699	666	1 811	940	738	470	361	533	222	313
Przemysł mat. budowlanych	965	1 201	2 033	1 912	931	295	231	211	68	62
Pozostałe przemysły	5 751	5 456	3 629	3 081	6 661	2 265	1 253	1 623	531	703
Usługi	20 082	16506	8 744	9 531	9 024	5 716	1 631	3 006	4 978	1 188
Handel	592	1 136	3 088	805	116	58	99	263	360	233
Budownictwo	480	189	399	526	265	73	119	113	18	69
Transport i łączność	5 661	1 662	2 562	4 689	3 820	402	404	867	548	533
Leśnictwo	-	4	84	5	0	-	19	4	148	3
Pozostałe gałęzie	684	1 729	449	552	1 154	181	128	183	12	470
Z II sfery	33 571	29 298	29 789	23 169	13 087	12 729	8 264	6 623	3 642	5 524
Z III sfery	24 969	27 276	23 104	18 113	20 845	11 983	7 258	6 770	2 393	3 129
Razem	101460	90330	80538	66877	61378	36062	21 456	21249	13453	13059

cd. tabeli na następnej stronie

¹ dane z 2003 roku

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Rachunków podaży i wykorzystania wyrobów i usług za 2004 rok” dla poszczególnych krajów; dane niepublikowane

tabela ze strony 202

Grecja	Szwecja	Portugalia	Austria	Rumunia	Czechy	Węgry	Finlandia	Słowacja	Bulgaria	Litwa	Słowenia	Estonia
4 280	4 147	3 017	3 896	1 749	2 013	2 744	2 100	737	627	633	488	294
581	222	205	295	373	259	278	181	143	127	73	65	36
279	186	219	267	38	73	129	51	18	21	61	31	18
27	4	-	34	27	1	10	1	1	2	4	3	2
83	63	35	105	55	14	76	151	31	39	20	11	11
332	133	99	240	103	94	245	142	29	45	56	16	19
139	95	228	61	94	91	54	53	23	35	87	21	9
460	711	681	755	472	491	564	423	154	87	153	101	77
2177	1 389	1 167	1 366	355	558	1 028	696	211	105	74	143	59
20	44	31	143	0	118	44	7	13	1	1	38	3
73	37	87	75	23	20	46	-	11	27	24	1	4
98	1 152	196	534	177	276	250	387	94	109	36	53	27
7	3	-	3	1	0	0	-	0	0	0	-	0
4	107	69	18	33	18	21	8	8	27	45	5	30
3 815	2 735	3 769	2 903	2 778	3 034	2 852	2 001	752	819	253	308	299
2 386	2 949	2 717	2 425	3 279	2 704	1 278	2 207	641	540	414	462	177
10481	9 830	9 503	9 224	7 805	7 752	6 874	6 308	2 131	1 986	1300	1258	771

Tabela 2. Struktura przepływów materiałowych do przemysłu spożywczego z pozostałych sfer sektora rolno-żywnościowego w krajach UE w 2004 roku (%)

Wyszczególnienie	Niemcy	Francja	Włochy	Hiszpania	Wielka Brytania ¹	Holandia	Polska	Belgia	Irlandia	Dania
Z I sfery	42,3	37,4	34,3	38,3	44,7	31,5	27,7	37,0	55,1	33,7
Przemysł paliwo- wo-energetyczny	4,4	3,0	3,7	1,8	3,0	2,4	4,6	2,9	2,7	2,7
Przemysł metalurgiczny	1,4	1,7	1,1	2,6	2,8	2,0	2,0	1,7	1,0	2,2
Przemysł elektromaszynowy	0,1	0,2	0,1	0,1	0,0	0,2	0,2	0,1	x	0,4
Przemysł środków transportu	1,0	1,0	1,1	0,9	1,9	0,6	1,1	0,3	0,3	1,0
Przemysł chemiczny	1,7	0,7	2,2	1,4	1,2	1,3	1,7	2,5	1,7	2,4
Przemysł mat. budowlanych	1,0	1,3	2,5	2,9	1,5	0,8	1,1	1,0	0,5	0,5
Pozostałe przemysły	5,7	6,0	4,5	4,6	10,9	6,3	5,8	7,6	3,9	5,4
Usługi	19,8	18,3	10,9	14,3	14,7	15,9	7,6	14,1	37,0	9,1
Handel	0,6	1,3	3,8	1,2	0,2	0,2	0,5	1,2	2,7	1,8
Budownictwo	0,5	0,2	0,5	0,8	0,4	0,2	0,6	0,5	0,1	0,5
Transport i łączność	5,6	1,8	3,2	7,0	6,2	1,1	1,9	4,1	4,1	4,1
Leśnictwo	x	0,0	0,1	0,0	0,0	x	0,1	0,0	1,1	0,0
Pozostałe gałęzie	0,7	1,9	0,6	0,8	1,9	0,5	0,6	0,9	0,1	3,6
Z II sfery	33,1	32,4	37,0	34,6	21,3	35,3	38,5	31,2	27,1	42,3
Z III sfery	24,6	30,2	28,7	27,1	34,0	33,2	33,8	31,9	17,8	24,0
Razem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

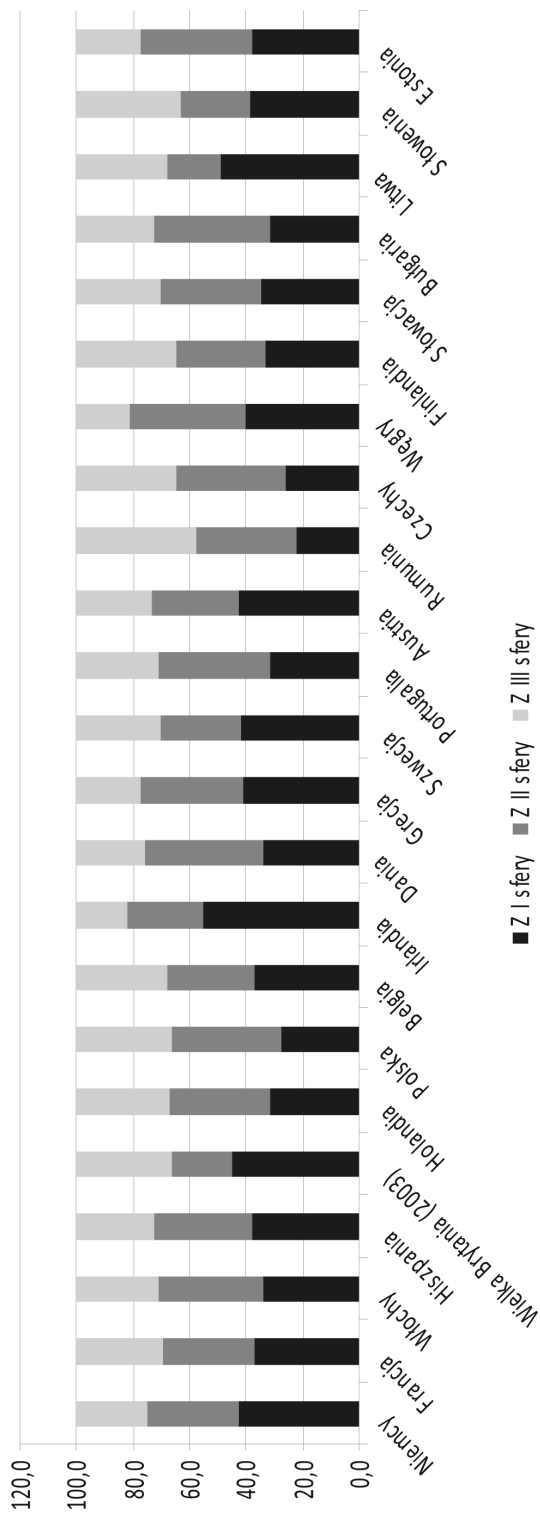
cd. tabeli na następnym stronie

¹ dane z 2003 roku

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Rachunków podaży i wykorzystania wyrobów i usług za 2004 rok” dla poszczególnych krajów; dane niepublikowane

Rysunek 1. Struktura przepływów materiałowych do przemysłu spożywczego z pozostałych sfer sektora rolno-żywnościowego w krajach UE w 2004 roku (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 2.

Tabela 3 Produkcja globalna, zużycie pośrednie i wartość dodana brutto w przemyśle spożywczym w krajach Unii Europejskiej w 2004 roku (ceny bieżące; mln euro)

Wyszcze- gólnienie	Zużycie pośrednie				Wartość dodana brutto	Produkcja globalna
	z przemysłów produkujących środki produkcji i usługi dla rolnictwa i przemysłu spożywczego (I sfera)	z rolnic- twa (II sfera)	z przemy- słu spo- żywczego (III sfera)	Razem zużycie pośrednie w przemy- śle spożyw- czym		
	a	b	c	d= (a+b+c)		
Niemcy	42 920	33 571	24 969	101 460	38 130	139 590
Francja	33 756	29 298	27 276	90 330	29 604	119 934
Włochy	27 645	29 789	23 104	80 538	24 567	105 105
Hiszpania	25 595	23 169	18 113	66 877	16 394	83 271
Wielka Brytania (2003)	27 445	13 087	20 845	61 377	32 013	93 390
Holandia	11 350	12 729	11 983	36 062	11 571	47 633
Polska	5 934	8 264	7 258	21 456	5 561	27 017
Belgia	7 856	6 623	6 770	21 249	6 209	27 458
Irlandia	7 418	3 642	2 393	13 453	5 600	19 053
Dania	4 406	5 524	3 129	13 059	4 380	17 439
Grecja	4 280	3 815	2 386	10 481	5 018	15 499
Szwecja	4 146	2 735	2 949	9 830	3 934	13 764
Portugalia	3 017	3 769	2 717	9 503	3 068	12 570
Austria	3 896	2 903	2 425	9 224	4 462	13 686
Rumunia	1 749	2 777	3 279	7 805	4 188	11 993
Czechy	2 013	3 034	2 704	7 752	2 560	10 311
Węgry	2 744	2 852	1 278	6 874	1 965	8 839
Finlandia	2 100	2 001	2 207	6 308	2 295	8 603
Słowacja	738	752	641	2 132	702	2 834
Bułgaria	627	819	540	1 986	563	2 549
Litwa	633	253	414	1 300	699	1 999
Słowenia	488	308	462	1 258	509	1 767
Estonia	295	299	177	771	191	962
Razem	221 050	192 013	168 020	581 083	204 183	785 266

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Rachunków podaży i wykorzystania wyrobów i usług za 2004 rok” dla poszczególnych krajów; dane niepublikowane.

Tabela 4 Tworzenie i rozdysponowanie podaży produktów przemysłu spożywczego w krajach Unii Europejskiej w 2004 roku (ceny mln euro)

	Tworzenie				Podaż produktów rolnictwa w cenach nabywcy	przemysł spożywczy
	Produkcja przemysłu spożywczego	Import	Marża handlowa i transportowa	Podatki od produktów pomniejszone o dotacje do produktów		
Austria	14 042	4 538	5 774	3 502	27 855	2 425
Belgia	28 863	12 345	8 747	4 210	54 165	6 770
Bułgaria	3 169	456	703	1 038	5 366	540
Czechy	9 969	2 231	2 604	1 965	16 769	2 704
Dania	17 077	5 691	5 067	4 133	31 968	3 129
Estonia	953	499	362	364	2 178	177
Finlandia	8 212	1 885	6 317	3 584	19 998	2 207
Francja	129 055	23 478	63 946	22 525	239 004	27 276
Grecja	15 310	4 173	8 379	3 602	31 463	2 386
Hiszpania	84 404	14 352	21 489	10 883	131 127	18 113
Holandia	46 072	16 098	15 152	5 466	82 788	11 983
Irlandia	16 840	4 645	5 983	2 731	30 199	2 393
Litwa	1 824	656	1 054	265	3 798	414
Niemcy	136 339	34 184	62 022	32 721	265 266	24 965
Polska	27 700	3 109	11 778	6 440	49 026	7 258
Portugalia	12 983	4 051	5 593	2 705	25 333	2 717
Rumunia	11 994	1 419	3 132	1 696	18 240	3 279
Słowacja	2 980	1 093	1 445	803	6 321	641
Słowenia	1 855	658	875	519	3 909	462
Szwecja	13 201	4 844	6 200	4 616	28 861	2 949
Węgry	8 947	1 488	3 044	2 751	16 229	1 278
Wielka Brytania (2003)	88 765	27 034	61 848	30 662	208 311	20 845
Włochy	109 180	20 168	54 269	17 933	201 550	23 104

cd. tabeli na następnej stronie

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Rachunków podaży i wykorzystania wyrobów i usług za 2004 rok” dla poszczególnych krajów; dane niepublikowane.

tabela ze strony 208

Rozdysponowanie							
Zużycie pośrednie			Popyt końcowy				
rolnictwo	inne gałęzie	razem zużycie pośrednie	Spożycie	eksport	Przyrost rzeczowych środków obrotowych	Nakłady brutto na środki trwałe	Razem popyt końcowy
535	3 629	6 589	16 245	5 011	11		21 266
1 677	5 045	13 492	23 099	17 387	187		40 673
149	291	980	3 708	420	258	0	4 387
641	1 588	4 934	9 766	1 873	196	0	11 835
1 527	3 088	7 743	13 048	11 182	-5	0	24 225
65	147	390	1 387	373	28	0	1 788
650	4 029	6 886	11 938	1 177	-1		13 112
6 879	32 057	66 212	140 774	29 782	2 236		172 792
494	4 326	7 206	21 660	2 062	535		24 257
6 056	22 027	46 196	71 093	13 528	311		84 931
3 023	6 586	21 592	30 226	30 924	46		61 196
1 061	4 257	7 711	9 098	13 384	6		22 488
81	220	716	2 658	694	-271	0	3 082
4 909	25 275	55 149	177 848	31 412	857		210 117
2 168	5 705	15 132	27 429	4 956	1 510	0	33 895
1 167	3 733	7 617	15 693	2 000	24		17 716
470	3 556	7 304	10 559	269	108	0	10 936
331	480	1 452	4 068	726	74	0	4 869
105	567	1 063	2 425	641	80		2 846
686	3 624	7 258	19 064	2 745	-206	0	21 603
1 187	1 117	3 583	9 805	2 062	779	0	12 646
3 162	24 008	71 049	122 491	14 699	72	0	137 262
5 221	38 821	67 146	117 743	16 166	494		134 404